

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956
ИЮНЬ
20
СРЕДА
№ 124 (3577)
Өртөз 20 коп.

Египет Республиканың Президентини
мындаагылар Гомель Абдель Насерге СССР-
ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы
К. Ворошиловту телеграммасы
(1 арын).
Эштер Иосип Броз Тито болгаш А. И.
Микоян олар Москвада ээл келген (1
арын).
СССР-ниң Дээди Сөвединиң төлөөлери-
ниң Локсесбургта чеде бергени (1 арын).
С. Тамба. — Партия чырымышканы.

ның четкиниге өөрдилге чылынып тү-
нелери (2 арын).
П. Ушаков. — Каван ээдин бүтүрерин
хүргөн көүдөдир (2 арын).
АЛДЫҢЫ БИШ ЧЫЛАА БИСТИҢ СА-
ЛЫШКЫНЫВЫС! (3 арын).
В. Чепраков. — Эндере чөсөргөлини-
ниңге АКШ-та кым согуураалдыгы
(4 арын).
М. Ненин-Лопсан. — Тыва хүреш бол-
гаш маң күдөдир (4 арын).

КОЛХОЗДАРДА ТУДУГ АЖЫЛЫН ХҮН БҮРҮ УДУРТУР

СЭКП-ниң ХХ съездинин алдыгы беш
чылаа көдөз ажил-агыйнык мурунуга са-
ган сорулгаларын иштинде колхоздарда
тудуг ажилы база удуг черин ээлеп турар.
Тудуг талазы-биле айтырып ылангыч
бистиң областа онза чутула ужур-дузалыг
Чоокта чаа болуп эрткен СЭКП обкомунун
ийги пленумунга областың колхозтарын-
да тудушкунуң чоруп турарының дугай-
ында айтырыгын чуталалып, бо чутула
айтырыгже чогуур кичээгенин салып
турар чамдык көдөз ажил-агый артеле-
рия демделген. Чикээ, Чөөн-Хемчик рай-
онда «Искра», «Коммунизмче орук»,
Бай-Тайга районда «Мурнакчы», Өвүр
районда «Коммунизмче орук» колхозтарда
артель өжигүүнерин өгөрдөн бажынар-
же шилчидер айтырып колхозунда шип-
пиратинин турар болгаш бугурагенин.
культура-амыдыралдың тудулары неме-
жип, колхозчу суурлар чыл бүрү чаагай-
жы сайырлар турар.

Оң-биле чергелештир областың элээе
хей районнарында колхозчу тургузгунуң
бо чутула айтырыгже удуг күженишкени
салдырмай, тудуг ажилы ала-чагаар-
лашканын байдалында салдырган турар
турар. Оң түнеленин бо чылдың беш
айларын дургунула областың колхоз-
тарында планга көрдүнгөн 1800 бажың
нарын чүгө 91 бажың туттунган болгаш
709 бажыңнарын тудуп турар. Каубар-
нын, уругтар асыларынын, медицина
пунктуларынын, чунар бажыңнарын
болгаш бугурагенин чутула тудулары-
ның тудушкунуң көчүр оожум чоруп ту-
рар. Тудуг талазы-биле Тес-Хем, Сүт-Хөд,
Бай-Тайга болгаш Өвүр районнар өрткен
чылдың-да, бо-даа чылын онза көжүдүп
турарлар.

Областың колхозтарында ам-даа дыка
хей колхозчу өрөгелер чурттаар аргажок
бөдү берген өгөлдө чурттавышкан турла-
а, районнарын партия, совет, комсомол
ортаннары болгаш колхозтарын
баштаар черлери ныңгы колхозчуларын
бешчиннар-биле хандырар дугайында бөдү-
лүг сагыш салбайн, совет күрүениң берин
турар бүгү дууламчыларын болгаш бот-
тарының иштиңи курлавырларын чөп
ажыглавын турарлар. Баз-Хем районун
эзеп үрден бээр туруп келген Ворошилов
аттыг колхозун ап көргө, мында 20 хире
өргө бажыңга санаар аргажок бичин ка-
аарларда чурттап турар. А. Сандар,
С. Отпек-оол, Одушпаяк ышкыш 1945
чылдан бээр ажылдап келген колхозтуң
мурнакчы малчынын мынчага чедир
бажың-биле хандырбаан. Колхоз даргазы
эш Киселев, партия организациясының
секретары эш Байпаалов олар колхозтуң
өргө суурун чаартып сайырлар, ылаң-
жы бирги ээлчегде колхозчуларын таа-
рымчалыг оран-суур-биле хандырар ду-
гайында сагыш салбайн турарлар.

Чоокку ийн чылдың иштинде областа
колхозчу араатнын чаагайжыды тутту-
ган бажыңнар-биле хандырарын шиптир-
лээриниң сорулгазы салдырган. Областың
амыдыралында бо чутула сорулга партия,
совет, комсомол организацияларының бол-
гаш колхозтарының баштаар черлеринин
ичкээгенин төвүгө турар ужурлук.
Колхозчуларын чүгө өгөрдөн бажыңнар-
же шиптиңиң аары-биле ызыгаарлашты-
май, харын оларын культурутуп чуртта-
гага чалчактырып өөрдилген, амды-
рал байдалын экижидирне үргүчү са-
гыш салыр терек.

Ниятинин малын чыгып кажаалар-биле
хандырар айтырып областың колхозтары-
нда база багай шиптирлештирин, бо чылын
түтсө чогуур ишек кажааларының чүгө
2,5 хууу ыкдынын турар. Колхозтарда
тудуг бригадалары чүгө колхоз төвүнүң
тудулары-биле ызыгаарлашкан, кыш-
тагарда тудуларже сагыш салбайн, ону
малчынарже чүгү алап турарында олар
боттарының күш чедер шаа-биле шынар
чөп кажаалар тудуп ап, азы ажылаар
аргажок өргө кажаалар септөөринге өй-
лөшүр турар. Колхозтарда тудуг бригадалары
мал кажааларының тудуларының база ки-
чээгенин салаа чогуур.

Оон ыдай шаңнарын, тараа бургадыр
черлерин, дээрберлерин, ногаа ажаар,
тараа ууар складтарын болгаш өскө-даа
бугурагенин, культура-амыдыралдың ту-
дуларының тудушкунуң темпизин
дүрдөдирне хемчеглер алыры чутула.

Областың колхозтарында тудуг ажилы-
ның көжүдүп турарының база бир кол-
чылдагынын болза, тудуг материалы-биле
хандыртылмай, ажылды үзүлдөдирип
турарында. Колхозтар ышкы материалын
халаска ажылаар деп алгаш, чер болган-
га хей ышкы каап, ону сөөртүп ал-
байн, кандыг-даа азыгаал чокка каап ту-
рар чорук чүгө тудуг ажилыңга саат
ужураштырып турар эвес, харын чурттуң
ышкы байлаанга хоралыг ышкы эвес прак-
тика боюру. Моон сонгаар ныңгы практи-
кадан шутт чайлаар төлөдө, колхозтарда
ышкы материалының белеткелин көөрдө чү-
гө тудуг шөлдеринде экеп алган ышкы
барымдаалар терек. Оң-биле кады да-
шты, дөй-дөөрүктү, хымыргышты тудуга
ажылаарын калбартыр болгаш оларын
шынарын азыгаал билгиринге тудугу
кадрларын өөртөс чогуур.

Колхозтарда бо чылдың тудуг ажилы-
ның планын өй-шаанда чедикшиңниң
күсөдери Тываның көдөз ажил-агый-
ның ажил-ишчилеринин Хакас областы-
биле чарган социалист чарыкыңга алган
хүдээгелеринин бир чутула кезөөнүн
күсөтингенин ол боюру. Үчүнчүлүк район-
нарын партия, совет болгаш комсомол
организацияларының организациястыг, поли-
тиктиг ажалдарын тудуг ажилыңче бөдү-
лүг көрдүдөрү терек.

Бүгү колхозтарга тудугуң доктаамал
бригадаларын тургузар, оларын комму-
нистер болгаш комсомолчулар-биле ызыг-
лаар, тудуг бригадаларын өргөжөк чутула
транспорт-биле хандырар айтырыгын ам
колхоз бугурагенин ботандырар терек. Ту-
дуг бригадаларын четчелээр талазы-биле
партия райкомнары, райкусепкомнар ор-
ганизациястыг хемчегин ап, колхозтар баштаар
черлеринге шыгыны негелденин тургуса
чогуур. Бол чүгө болза тудугчуларын док-
таамал ажылдадыр болгаш оларның күш-
ажылын чөп организациялаар болур.

Партия организациялары тудугчуларын
социалист чарыкын удурут, чарыктын
чоруп турарын бригадаларын хурадаларына
чуталалып, массаның са-
нал-оңалын дыңнап, тодаргай хемчеглерин
алыр. Партияның агитас-массалыг ажи-
лы: лекцияларын, илеткелдерин, беседа-
ларын, номчулгаларын, хава солундарын,
көргүзүп сабыразын организацияларының
бир кол чери тудуг бригадалары болур.

Бүгү тудуларын планын күсөтпө-
шкан, тудуг бугурагенин эки шынары, кол-
хозчу суурларын алаң-хевир дөш дем-
сел бистиң бичин-даа сонгаарладып болбөс
айтырымыс болур.

ның ораакчымыс болгаш Уабек СССР-ниң
Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы
Ш. Р. Рашидов, СССР-ниң Дээди Сөведи-
ниң Президиумунун Секретарының ора-
лакчымы А. Ф. Горкин, СССР-ниң Дашты-
кы Херектер Министрияниң Бирги ораак-
чымы А. А. Громыко олар уруушкан.
Ол беседа чүрөктүн ханымында най-
раалдыг саунуң байдалыңга болуп эрткен.

(СЭТА).

Кур чер аңдарылгазы

Ызылдың машина-трактор станциязы-
ның Чедерге «Тилелге» колхозтуң шө-
лөринде ажылдап турар трактор бригадасы
(бригадир эш Миронов) 950 гектар кур
чер аңдар планын июнь 12-ге чедир
850 гектар кылдыр аңдарган. Тракторис-
тер эштер Дужник, Губер, Немков, Иванов

олар ажил-нормазын 150—200 хуу чедир
күсөдип, мурнакчы болганыр.

Бригаданың механизаторлары кур чер
аңдар планын кыска хуусада күсөт-
пеш, ам ситен кезилдегине белеткел ажи-
лын чоруда берген.

ТЕЛЕГРАММА Бирманың Улус хосталгазының фашизмге удур лигазының Президентизи У НУГА

РАНГУН.

Улус хосталгазының фашизмге удур Лигазының Президентизиниң албан-дужаалы-
гына боттарының күженишкенин көөшөштирер деп Силерниң хүлээп ал-
ганыңар шиптирин дугайыңа дыңдадымыс.

Бистиң үеистиң шыгыраңгай күрүне болгаш политиктиг ажылдакчымы эш
У Ну, Силер Бирманың чазаан баштавышкан, бүгү-ниңти тайбыны быжылаарыңга,
бистиң улустарымыз аразыңа сырый кады ажылдажышкан болгаш шыңчы сет-
килдиң найырады хөгжүдериңге хей чүдүдериң кылган Силер. Силерниң үрө-түң-
диг чаагай ажил-чорудулаарың чүгө Бирманың болгаш Совет Эвилелиниң улус-
тары эвес, харын тайбыңче база чечектелишкениңче чүткүдүг бүгү-ле улустар эки
билеп, бедил-биле үнөлөп турарлар.

Лиганың Президентизиниң албан-дужаалыңга ажылдавышкан, бистиң улустары-
мыз аразыңа найырады быжылаарын база хөгжүдериң Силер үргүдүлээр
дээринге быжык бүтүрүлгү бис, ол дээрге Бирманың болгаш СССР-ниң өргө-ажык-
тарыңга-даа, бүгү делегейге тайбыны болгаш айымч чок чорукту быжылаарыңды
өргө-ажыктарыңга-даа бүрүн дүгүтүп турар.

Силерни бедик хүндүлөөниң сепкил-сагыжын илгерилештирер, Силерниң
ажыл-чорудулаарыңа эң-не эки чедикшиңнериң болуураңарын Силерге сеткил-
вистиң ханымыңдан күзөп тур бис.

Н. ХРУЩЕВ.

Н. БУЛГАНИН.

1956 чылдың июнь 16-да.

ТЕЛЕГРАММА Бирма Эвилелиниң Премьер-Министри У БА СВЕГЕ

Бирма Эвилелиниң Премьер-Министрияң албан-дужаалыңга Силерниң кирген-
дер-биле холбаштыр Силерге сеткилдиң алымыңдан байыр чедиргениңиң болгаш
Бирма Эвилелиниң улустуңуң база бистиң чурттарымыз аразыңа ажи-
кы-хунамшыкы найырады болгаш калы ажылдажышканы улам-на хөгжүдериңиң
база быжылаарыңды чаагай чорууңа Силерниң үрө-түң-диг ажил-чорудулаарыңга
эң эки чедикшиңнериң болуураңарын Силерге күзөөниңиң хүлээп алырын
илдидим.

Бистерниң бедик хүндүлөөниң У Нуңуң иденпейлгит дегимчелин бугура Бир-
ма Эвилелиниң болгаш Совет Эвилелиниң аразыңа тургустунган найырадыг хары-
лаалар база кады ажылдажышканы бистиң улустарымыз болгаш бүгү-ниңти тайбың-
ны быжылаарыңды өргө-ажыктарыңга баран болуп моон сонгаар-даа чедикшиң-
ниң быжыгар база хөгжүр дээринге бүтүрүр бис.

Национал экономикамың болгаш культураны хөгжүдөр терекке, Бирма Эвиле-
линиң хамаарышпас чоруун быжылаарыңга чаа-чаа чедикшиңнериң болууру
Силерниң бодуңарга болгаш бүгү бирма улуска сеткил-вистиң ханымыңдан күзөп тур
бис.

Шыңчы сеткил-биле

Н. БУЛГАНИН.

Н. ХРУЩЕВ.

1956 ч. июнь 16-да.

ТЕЛЕГРАММА Египет Республиканың Президентизи Мындаагылар Гамель Абдель НАСЕРГЕ

Хүндүлүг Мындаагылар.

Египеттин национал байырлаалың хамаарышпас чоруктуң болгаш Респу-
бликаның хуун таварыштыр, дээрги Президент, Силерге болгаш Египеттиң бүгү
улаууңа Совет Эвилелиниң улустарының өмүзөөниңден база бодуңуң хуумдан
чүрөктү ханымыңдан байыр чедирип тур мен.

Бодуңуң национал хамаарышпас чоруун болгаш күрүне талазы-биле тускай
өргөжүн быжылаарыңды орун-биле бүтүрүлгү чоруп ораа чаа Египеттиң шыгыраң-
гай чедикшиңнеринге СССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиуму болгаш Совет Эвилели-
ниң улустары сеткил-вистиң ханымыңдан өөрүп турар.

Силерниң бодуңарга чаагай калдыкыңды болгаш улам ыңай чедикшиңнерин,
а ол ышкы Египеттиң хосталга ынакчыдыг улустарыңга ас кезин болгаш
чаагай байдалды бистиң чүрөктүн ханымыңдан күзөөниңиң хүлээп ап көөрдүрер
илдидим, дээрги Президент.

Н. ВОРОШИЛОВ,

СССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы.

Москва, Кремль.

1956 чылдың июнь 17.

Югослав аалчылар Сочиде

СОЧИ. (СЭТА-ның тускай корр.). Юго-
славияның Федеративтиг Улус Республика-
зының Президентизи Иосип Броз Тито ка-
кайы-биле, СССР-ниң Министрлер Чөвүледи-
ниң Даргазының Бирги ораакчымы А. И.
Микоян, Эвилелиң күсөткенин чеченин
Даргазының ораакчымы Эдвард Кардель,
совет болгаш югослав өскө-даа албан-
дужаалдыг кижилер хоорай-курорт-
та боттарының дыштанылганын үргүчү-
лөөннөр.

Июнь 15-те Иосип Броз Тито какайы-
биле, А. И. Микоян аш-чөм улетпүрүнүң
ажылдакчыларының «Чая Сочин» деп са-
наторийинге, Держинский аттыг санато-
рийге, шахтерлерниң Ордоникиде ат-
тыг дыштанылга санаторийинге барып,
Магистраның № 4 ванналыг бажынын со-
нуурап көргөнер. Дыштанып турар ки-
жилер хүндүлүг аалчыларын бүгү-
ле черлерге чүрөктүн ханымыңдан найы-
рады-биле уткуп ап турган.

«Чая Сочин» деп санаторийде столва-
га, дыштанып келгендерин чурттап ту-
рар корпузунга олар барып, дыштанып
турарлар-биле хөгжөшкү чуталалашкан-
нар. Санаторийиң палата бүрүндө анаа
болгаш далай сууларын ап турар ванна-
нын бар болуп турарын эш Тито дыка
сонуургаан.

Держинский аттыг санаторийиң
ажылдакчыларының болгаш мында дыш-
танып турарларын илдеген бугура Иосип
Броз Тито, Понава Броз болгаш А. И. Ми-
коян олар анаа дыштанып турарлар-биле
кады чурука тырттырганнар. Чуруу
тырттырар дыка хей кижилер аалчыларын
чурука тырттырган. Ичкээда Иосип
Броз Титонун чуталалашкан:

Югослав аалчылар Сочиден чорупкан

СОЧИ. (СЭТА-ның тускай корр.). Юго-
славияның казак төлөөлери Сочиге үш хүн-
нерин дургунуңда чоруп турган. Аалчы-
лар анаа дыштанып, курорт-хоорайның
солун чаагай чүдүдери-биле таныжып
көргөн.

ЮФУР-нуң Президентизи Иосип Броз
Титонун, СССР-ниң Министрлер Чөвүледи-
ниң Даргазының Бирги ораакчымы А. И.
Микоянын болгаш Сочиден үнүп чоруп ту-
рар өскө-даа югослав база совет эштери
үдээр дөш чедип келген ажилчы чонна-
рын митингизин июнь 17-де хоорай теат-
рының чанында шыгө болган.

Партияның Сочин хооромунун бирги
секретары С. Г. Платнев митингин ажи-
тан. Эштер Иосип Броз Тито болгаш А. И.
Микоян ол митингизге чүгө чуталалашкан,
оларның чуталаларын чымгаланнар байыр-
лап уткан.

Митинг доозулган сөөлүндө ЮФУР-нуң
Президентизи Иосип Броз Тито какайы-
биле, СССР-ниң Министрлер Чөвүледи-
ниң Даргазының Бирги ораакчымы А. И. Ми-

коян, югослав болгаш совет өскө-даа тус-
кай кижилер ажил машиналарга олуруп
алгаш, Гудаутаже чорупканнар.

Аалчыларның чоруп эрткен кайгамчы
каас-чараш оруктар чурттакчылыг пунк-
туларын болгаш курорт черлерин таварып
эрткен. Мында дыштанып турарлар болгаш
ол чүрөктүн чурттакчылары югослав
база совет эштерге илг байырын чедирип,
үдөп турган.

Песу хемге—Россий Федерациязының
болгаш Грузия ССР-ниң кымыгаарыңга
аалчыларын уткуп алганнар.—Грузияның
КП ТБ-ның бирги секретары В. П. Мжа-
надзе, Абхаз АССР-ниң Министрлер Чө-
вүлелиниң Даргазы А. М. Лабаква, пар-
тияның Абхаз обкомунун бирги секретары
О. Д. Гоциридзе.

Ол хүнүң ийги чартымында югослав
болгаш совет удурутчулар Гудаутада
(Абхаз АССР) чеде берген. Оортан аалчы-
лар самолеттарга олуруп алгаш, Москва-
же чорупкан.

Эштер Иосип Броз Тито болгаш А. И. Микоян олар Москвада ээл келген

Югославияның Федеративтиг Улус Рес-
публиказының Президентизи Маршал
Иосип Броз Тито какайы-биле, Эвилелиң
агусевиң чеченин Даргазының ораак-
чысы Эдвард Кардель какайы-биле, да-
штыкы херектер талазы-биле Бүгүне сек-
ретары Коча Попович какайы-биле, Эви-
лелиң күсөткенин чеченин бажыңуңу
Милко Тодорович, Хорватияның Улус
Республиказының Күсөткенин чеченин
Даргазы Иков Блажич, ЮФУР-нуң
СССР-де Оңа болгаш Бүрүн өргөлг Элчи-
ни Велько Мичунович болгаш Президе-
линиң үлөп чоруур өскө-даа кижилер
июнь 17-де Москвада ээл чедип келген.

СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң
Даргазының Бирги ораакчымы А. И.
Микоян, СССР-ниң Дээди Сөвединиң Пре-
зидиумунун Секретары Н. М. Пегов,
СССР-ниң Даштыкы Херектер Министрия-
ның Бирги ораакчымы В. В. Кузнецов,
СССР-ниң ЮФУР-да Оңа болгаш Бүрүн
өргөлг Элчини Н. П. Фирюбин болгаш
өскө-даа тускай албан-дужаалдыг киж-
лер база Москвада ээл чедип келген.

Ээл чедип келгеннерин Топ аэродромга

СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Дар-
газының Бирги ораакчымы М. Г. Перву-
шин, СССР-ниң Багдала Министри Совет
Эвилелиниң Маршалы Б. Г. Жуков, укар-
чүлүдү Кол маршалы П. Ф. Жигарев,
СССР-ниң даштыкы херектер Министрия-
ның Бирги ораакчымы А. А. Громыко,
ажылчы чоннар депутаттарының Москва
хоорай Сөвединиң күсөткөнуң даргазы
Н. И. Бобровников, Москва хоорайның
команданың генерал-майор Н. С. Колес-
ников, СССР-ниң Дээди Сөвединиң Прези-
диумунун, СССР-ниң Министрлер Чөвү-
лелиниң болгаш СССР-ниң Даштыкы Херек-
тер министрствонун харысагалыг
ажылдакчылар утканнар.

Югославияның Федеративтиг Улус Рес-
публиказының казанын Москвада чорут-
турар экономика төлөөлөрүнүн баштыны,
Эвилелиң күсөткенин чеченин бажыңуңу
ЮФУР-нуң сак-хөө херектериниң талазы-
биле Эвилелиң күрүне секретары Авдо
Хумо, Югославияның СССР-де Элчини че-
риң составы, югослав болгаш совет жур-
налистер ээл чедип келгеннерин аэродром-
га база утканнар.

(СЭТА).

Чурттуң колхозтарында сүт бугурагы өзүп турар

СССР-ниң колхозтары сүт бугурагыны
улам ыңайгы өздүгенин чедип ап
турарлар. 1955 чылдың октябрь 1-ден
1956 чылдың июнь 1-ге чедир 8 айлар-
нын дургунуңда колхозтарын фермала-
рында сүтүн ниңти саалдазы өрткен чы-
дың ол-ла үеи-биле деңизерге 53 хуу ө-
сөп, ол өздөдө саар инектерин баш са-
нын көвүткөниңиң база оларның сүт про-
дукциянын бөдөөниң ачылында чедип
алдыган, бүгү-ле колхозтарда инек бугу-
рагын ортума-биле 245 килограмм сүт
эрткен чылдазында хей кылдыр саап
алдыган деп СЭТА-ның корреспонденти-
ниңге СССР-ниң Көдөз ажил-агый мини-
стерствонун дыңнаткан.

Модалык колхозтарында сүтүң ор-
тумак саап алышканы 447 килограмм
көвүдөн, Украинада 387, а РСФСР-ниң
колхозтарында 226 килограмм өскөн. Ки-
ргизияның дыка хей районнары сүт саа-
дазының талазы-биле эки чедикшиңнер-
ни база чедип алганнар.

Малчынарын социалист чарыкы-
нда бирги черин Москва областың колхоз-
тары ээлеп турар: 8 айларын дургунуң-
да мында сүтүң саап алышканы орту-
ма-биле алырга инек бугурагын 1481
килограмм, өрткен чылдың ол-ла үеинге
деңизерге 558 килограмм хей болган. Чары-
кың мурнакчыларының аразында —
Сталино областың колхозтары сүтү саап
алырын 619 килограмм көвүдөткөн, Рязань
областың көдөз ажил-агый артеле-
ри өрткен чылдазында деңизерге инек бугу-
рагын сүтүң саалдазы ортума-биле
668 килограмм кылдыр, Николаев обла-
стың колхозтарында сүтүң саалдазы 562
килограмм, Черкасс — 418, Херсон об-
ластың — 630 килограмм көвүдөн. Воро-
неж, Винница, Ленинград, Киев болгаш өскө-
даа областарын колхозтарының мал-
чынары база эки ажылдааннар.

Малдык сүтүңүнүң чеченин, ылаң-
гы кууруура сүлөөнуң хей санын кур-
лавырлар күрүнеге сүт белеткериңиң
база садарынын чартык чыл планнарын
хуусаа бетинде болг

Партия чырыдышыкынынын четкизинге өөредилге чылынын түннелдери

Партия чырыдышыкынынын четкизинге 1955—1956 өөредилге чылы эгелен турда Каз-Хем районуна партия төөгүзү өөрөнүр кол хевирини 9 бөлүмнөрү, карыска-леннизиин классиктери-биле каттай партия төөгүзү өөрөнүрүнүн 3 бөлүмнөрү, 7 политшколалар, В. И. Ленин-ин биографиясын өөрөнүр талазы-биле 2 бөлүмнөр болгаш агар политикаын 2 бөлүмнөрү организастватын болгаш чакыктары катан ажылдап эгелен турган. Оң-биле кады партиянын кезежик-школазы ажылын база эгелен. Иччангаш өөредилген бүгү хевирлер-биле 243 инчагылар, оң иштинде 113 коммунистер, 52 комсомолчулар, партия кезежигү өвөс активчилерден 78 кижизаара туттунган турган.

Өөредилге чылы эгеленерини мурнуу чарымына СЭКП райкому пропагандистерини буюрга бадылаан болгаш оларын 2 кохузу хуусаалыг семинарлар эрттирген. Партия чырыдышыкынынын четкизинде өөредилге чылы баштайгы хүндерден эгелеш-ле багай өвөс түннелдери берип келген. Чижээ, партиянын кезежик-школазын өөредилген бирги чылында партия төөгүзү талазы-биле пропаганда-дист эш Брулак, «Тилекеге» колхозта партия төөгүзү өөрөнүр талазы-биле өөредилген ийги чылынын бөлүмүндө пропаганда-дист эш Кривеж, районнуу маша-ажыл-агыл черинде агар политика талазы-биле бөлүмүнүн пропагандалар эш Кузнецов олар болгаш өскө-даа пропагандалар кичөөдери эки бөлөктөрдү, дин-наачыларга солун кылдыр эрттирер арганы чедип алганар.

Оң-биле чергелештир СЭКП райкомунда лекторийге теоретиктиг семинарлар база организастват. Ол семинарда диннаачыларын согуургалар бодик турган. Семинарларын кыргыздар тус-тус айтырларын талазы-биле илеткелдери боттары кылдып, эш хуузууну дискуссияларын чорутуп турган. Семинарларынн ажылыга эштер Колесников, Кириченко, Агафонов болгаш өскө-даа ишөөлөйгүлү, марксизм-ленинизм теориянын эки шилтедип ал турарын көрсөткөн.

Партиянын XX съездинин материалдары парламент уюру билек бүгү партия чырыдышыкынынын четкизин съездинин материалдарын өөрөнүрүнө шилтеген. Оң-биле кады партия чырыдышыкынынын четкизинин составы база улгайган. Өөредилге чылынын түннел кичөөдери-ге барык 400 хире кичөөлөр кырышкан, азы диннаачыларын саны барык ийи катан улгайган турган.

Партия чырыдышыкынынын четкизинге съездинин материалдарын өөрөнүрүнн ажил-агылыг соругаларын шилтирер-дөөрүнө холбоштырып чурттан. Чижээ, «Тилекеге» колхозта политшколанын диннаачылар, колхозчу-бизанчы эш Илья-за түннел кичөөлөр мичаар чуртаалары: «Бүш-ажылдын бүдүрүчүлүгү дээр, чаа

иништелер тургузууга эш шилтирел, эң чутула чуту болур» деп Ленин айткан. Мен хүнде кылдыр ажылдын күчү нормасын 130—150 хуу күсүдүн турар мен. Иччангаш, беш чылдык оонаадазын 2 чартык азы үш чылда күсөдир мен». Ол ичкангаш, Молотов аттыг колхозта политшколанын диннаачылар эш Монте түннел кичөөлөр мынча дээр: «Тараа бүдүрүрүнн талазы-биле беш чылдык перспективтиг планынын оонаадазын бистиң колхоз бо чылы күсөдир. Ол дээрге аш-чем талазы-биле бистиң чуртуууска албеш-тиң тургузуу болурун шилтирелер керекке бистиң салышкынныкы болур».

Иччангаш партия чырыдышыкынынын четкизинге бо өөредилге чылында улуг четпестер база тургулаан. Кол четпестерин бирээни болза, СЭКП райкомунуң бюрону ол айтырыгже кичөөлөгүн коошкан салып турганы болур. Бүгү өөредилге чылынын дүргүндө райкомунуң бюрону хуулаага чүгө чангыс катан пропаганда-дист турган эш Доржунов кичөөлөр үзөр чорутуу дугайын чуртаалашкан. Тус-тус пропагандаларын, партия аге организастват секретарьларын, партия чырыдышыкынынын канчаар удурун, пропаганда ажылын канчаар чорутуп турарын бюрону хуулаага чуртаалашкан. Ол ичкангаш партия аге организастват олар айтырыгын хуулаага база-ла кончуг өвөс чуртаалашкан турганар. Чижээ, Ворошилов аттыг колхозта партия организастват (секретары эш Байзалов), «Кызыл туз» колхозта партия организастват (секретары эш Иванов) олар партия өөредилген барык-ла удурун турганар.

Марксизм-ленинизм теорияны бот-кичөөл-биле өөрөнүр турар-биле ажилды СЭКП райком, ылангыч оң пропаганда болгаш агитация кичөөлөр багай тургускан деп чүвени минип керек. Бүгү өөредилге чылында бот-өөредилгендерге чүгө 5 лекцияларын номчананы айтырга-ла четир факт элээр турары ол. Оң хараа-зы-биле өөредилге чылынын түннелдери болган семинарда чакык эштерини кулу билгилег болганы кезелген.

Партия чырыдышыкынынын четкизинге өөредилге чылынын түннелдери кө-зүлгөн четпестери чаа өөредилге чылында бот-өөдө дугайында кемчелерин ал, ол дугайында айтырыгын СЭКП райкомунга тургузары чутула. Оң-биле кады чаа өөредилге чылында партия чырыдышыкынынын четкизин четкелерде элөөн хей эштерини тодорай экономика өөрөнүр дугайында үндүргөн савалдарын СЭКП райкомундан өөрөнүр көргөш, СЭКП обкомуну чангыла болур пропагандалар күрүчүнө кичөөлөр чорудада ону база барыкдаалар көрөдүр деп турар.

С. ТАМБА,
СЭКП-нин Каз-Хем райкомунуң про-
паганда болгаш агитация кичөөлөр
эргелекчизи.

Тудугжоларнын күш-ажылы

Сүт-Хөл районуң Сталин аттыг көдөз ажыл-агый артелинин тудугжолары алыгмы беш чылдык бирги чылы — 1956 чылда көрдүнгөн планын октябрь 1-де доозар соругалары салганар.

Тудугта херектелер 2600 кубометр кышты белеткен, 1300 кубометр тудуг шалуде дүжүргөн, 20 муң ажыг кезек саманын, 20 кубометр дашты белеткен алган. Бо чылдын эгеленден бээр 11 чуртта бажынарнын, чепек-херекселер складын, чазаналыг мастерскаяларын, кинобу-данын, бир гаражты, 300 баш шээр мал кирер кажангы туткан, ажылдагы кин-ген. Колхозчу суурну радиошолуу соруга-биле тудугжолар чагыларын тургус-каннар. Эштер Чамырны, Дөгүртен, Бет-ке-кыс, Мүрүзү, Дамыт, Төмүр-оол, Чодан-Кара болгаш өскө-даа ажыл нормазын үргүзүчү ажыр күсөдип турар-лар.

Амгы үедө уруглар асылынын, чунар бажынын, 100 баш инек кирер үш ка-жааларнын ханазын тургускан болгаш чоокку үедө ажылдагы кинерин тудуг-жолар күзөгөннөр.

А. АНАРА.

Колхоз кадрларын белеткен турары

Көдөз ажыл-агыйнын чыл хуусаалыг школы Бин-Хем районунуң Турганга организастватынганда бээр элөөн каш чылдар эрткен. Школа бо аразында чартык муң ажыг кичин колхозтарга өөредип берген. Көдөз ажыл-агый школын теоретиктиг өөредилген денелерин чыл бүрдө белеткен, оң-биле практиктиг ажылды үргүзүчү холбоштырып турар.

Чыл хуусаалыг көдөз ажыл-агый шко-лазынын мал ажылынын ажилдагычлары-нын бөлүмүндө 12, ветфельдшерлер бөлүмүндө 30, санакчылар бөлүмүндө 30 кижиз өөрөнүп турар. Мал ажылынын ажилдагычлары-нын бөлүмүндө өөрөнүп турар Улуг-Хем районунуң «Бүш-ажылдык хостуу» колхозундан келген эш Байыр-оол бүтү өөрөнүп турар эртемнерини шунтууна кончуг эки демектериг, Тожу районунуң «Май 1» колхозундан келген эш Шамаркин, Бай-Тайга районунуң «Мурнакчы» колхозундан келген эш Чодан олар шунту эртемнерге кончуг эки өөрөнүп келген. Ветфельдшерлер бөлүмүндө Бин-Хем райо-нуң «Тилекеге» колхозунун эш Матхунов, Тожу районунуң «Май 1» колхозундан келген эш Шуршун өөредилгенге эки болгаш кончуг эки демектериг болуп турар.

Санакчы бөлүмүндө өөрөнүкчилер карто-фельд болгаш кукурузаны дөрбөч-ууланчар арга-биле тарып олутурунга өөрөнүп ажилдаан, мал ажылынын ажил-дагычтарынын бөлүмүндө өөрөнүкчилер колхозтарынн хоня алектри-биле кыргы-дып, ветфельдшерлер кошкар хураганарын актаалып, өскө-даа ажилдарын практи-калап турар. Бо бүгү ажилдар школынын өөрөнүкчилерини бүдүргө практиказы болур. Иччангаш олар теоретиктиг өөредилген практиктиг ажил-биле холбошты-рып тургаш, көдөз ажыл-агый талазы-биле билин бажылап турар.

Школануң теоретиктиг кичөөдери ав-густ төнчүгүндө чедир үргүзүлгөдөр. Сен-табры ай дүргүндө районнуң мурнакчы колхозтарынн өөрөнүкчилерини бүдүргө практиказы база болур. Октябрь 1-ден 15-ке чедир школа өөрөнүкчилери өөредилген бүгүн доозу үнөрүнн экзаменин эрттирер. Школануң өөредилген доо-каннар тус-тус боттарынын колхозтарын-га барып, мал фермаларынн эргелекчи-лери, мал ажылынын техниктери, вет-фельдшерлер болгаш санакчылар болуп ажилдаалар. МТС-терин директорлары болгаш колхозтарын баштаар черлери өөредилге чылында бо школага өөредип кичилерин баш бурунгаар белеткери чу-гула.

К. КУНДУП.

Тудугда

Өвүр районуң «Торгалыг» көдөз ажыл-агый артели тургустунганда бээр үр эр-тирөөн. Болхозчулар тудуг ажылын кал-бартып талазы-биле улуг ажилдарын кыл-ган. Сууруда школа, интернат, кичи аял-гези, магазин, столовая, хлеб быжыра-нер, уруглар асызы болгаш 110 чурттага бажынаары туттунган.

Бо ажыл-агый чылынын эгеленден бээр клубтун, алектостанциянын болгаш ра-дио-бедиринин кол тудуу доозулган, ам иштиги херекселдерин кылып эгелен, чу-нар бажынын ханазын тургускан.

Тудуг бригадирин эш Чамырны туду-гун теминин дүргөткөдөн, оң шы-нарын бедир талазы-биле демисалды бүткөдүрүп, күш-ажылды шыа органи-застват, тудугжолар ортуунда тайлыб-аг ажилын калбартып турар. Олар муң му-рунда шаа кылдыган бүдүрүлгөн 13 тудугжоларын, чурталганын 32 бажы-нарынн кышшаларын, кадовкаларын кы-лып алган. Тудугжолар эштер Бадылай, Шөмбү, Дочун-оол, Маздыр-оол олар ажил нормазын ажыр күсөдип турарлар.

С. МОНГУШ.

Сиген кезилдезинге белеткел

Каз-Хем районунуң «Кызыл туз» көдөз ажыл-агый артелинин № 1 коху брига-лазынын дартаны эш С. Адыс сиген кезер 7 машиналар, сиген бөлөр 5 машиналар септен доозав. Сиген кезилдезинге кир-ер атырарын диннаачылар белеткен. Оң ийи 80 хоз дырбааштарын, 75 ай-

мырларын колхозчу эш С. Ензак кылып белеткен.

Артыз сиген салынырга база белет-кени, сидостун чартык бажынынн тудуун кылып, эргилерин септен турар.

Г. КИМЕЙ.

К. ДЫРТЫН-ООЛ.

Каз-Хем районда Молотов аттыг колхозка ногаа өстүрер чымытты черни бир дугаар-ла тудуу кылган. Анаа баштайгы дүжүтү ийинин төнчүгүндө-ле эгелен. «Визинковский» деп сорттун отурези эки үнүп турар. Агроном В. П. Брагинин удурулгалары-биле ногаачылар Яковлева болгаш Вяткина эрте үнөр отурецтерин чедип-кенин өстүрүп турар.

Чурукта: 1. Яковлева биле Вяткина (солгай талазындан) чымытка.

2. Чымыткынын нити хевир.

Фото С. Феоктистову.

Хаван эбдин бүдүрерин дүргөн көвүдөдир

Эт бүдүрерин дүргөн көвүдөдирин, ха-мыткын мурнуу мал ажылынын дүргөн ортугалыг алырын — хаван ажылын көгжүдүп турган чедип алырын СЭКП-нин XX съездинин алыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларында тодорай айткан.

Хаван ажылын көгжүдүр бистиң обла-ст элөөн калбарын турар болгаш колхоз-тарынн 96,3 хуузу хаван ажылын чорудуп турарлар. Овөлүгү беш чылда хаванын баш саны 2,7 катан өскөн.

Ийи бөлүгүндө даа областа хаван ажылы көгжүдүрүлгөн болгаш ылангыч хаван эбдин бүдүрерин организастватынн база ону күргөсө дүжүрүлгөн херээде улуг четпестер бар. 1955 чылда областын кол-хозтарын 12189 баш хаваннардан чүгө 528 башты семирти азыраап күргөсө ду-жааган. Улуг-Хем районунуң колхозтары 1761 баш хаваннардан чүгө 54 башты, Бин-Хем районунуң колхозтары 2117 баш-тан 221-ни, Кызыл районунуң колхозтары 1132 баштан чүгө 48 хаванын семирти азыраап болгаш күргөсө дужааган.

Моон ап көргө, экономика талазы-биле улуг ажилды болуп турар хаваннарын семирти азыраап, ылангыч этке херектел алыраап айтыр колхозтарда кончуг кош-каш шилтедип турар. Дунгужун төүрү хаваннарын төүрүдү турган хаваннарын баш санын көвүдөдирин практикалайып турар. Улеттүр талазы-биле хайнакташ-кыны (чангыс уула хайнакташкыны) ылангыч, хаваннарын өстүрүлгөн болгаш семиртиргенге эргелек чутула быжыг чө-суурну тургузарынче кичөөлөгү салбайн турар.

Сүт-Хөл районуң колхозтарында план-дан дашкаар дунгужун төүрү хаваннар-ын ажилдаан-даа болза, кол төүрү хаван-нарын баш санына оонаштыр ортумаа-биле 17,5 баш хаван оодурын, Чөөн-Хемчик районуң колхозтарында — 15,4 баш хаван оодурын алган, а областа нити-биле бир баш кыс хаванга оонаш-тыр ортумаа-биле 10,9 баш хаван ооду-рын алган.

Колхоз бүрүзүгө хаван эбдин бүдү-рерин ийи-үш катан улгайтар соруга-биле төүрү кол кыс хаваннарынн бир-өөн-ле 2—3 баш дунгужун төүрү ха-ваннарынн оонаштыр тургаш керек. Чи-жээ, бир өвөс колхозта 20 баш доктаамал кыс хаваннар болгаш он аңгыда дунгужун төүрү 40—60 баш хире хаваннар бар болза, мичаарда колхоз анык кыс хаван бүрүзүгө бир оодашкынын алыр болгаш оң соонда оларынн иштин-ден чүгө эки төлүгүлөрүн улуг кыс ха-ваннарынн баш санын додурду четкелер-инге, орчун согурунга арттыраш, ар-тын эт херекелерин семиртир апар.

Колхозда дунгужун төүрү 40—60 баш хаваннар өвөш-ле дээрге 240—360 баш хаван оодурын немей төүрү болгаш ол хаван оодурын өстүргөн эйтке семирткен оонда колхоз 200—300 центнер хаван эбдин алыр. Ол эйтки күргөсө саткан колхоз 180—270 муң рубль немеледе оруганар алыр.

Воронех областың «Масловский» совхо-зу 1955 чылда дунгужун төүрү кыс

малчынар дугайында сагыш салышкын

Каз-Хем районуң Хрущев аттыг көдөз ажыл-агый артелинин ажил-агылында мал ажылы кол черин эелеп турар. Эр-тен чылын колхоз чүгө мал ажылында 5 чус муң ажыг рубльдин оругаларын ал-ган. Иччангаш-даа ол дээрге колхоздуу дүргөсө эт дужааганнардан кирген, а малдын сүт, дүз, продуктуларын кончуг өвөш болуп турарында он шолугу ору-га кирбөөн.

Малдан алыр оругаларын бедирини ма-лчынарнын кызымаккай ажилында ху-таалганыга таарымчалыг байлады тургу-зар, оларынн культуруг негелдерин хандылары чутула айтырларынн бирээ-ли болурун барымдалаш, колхоз баштаар чери бо чылын планда көрдүнгөн 40 чур-тага бажынаарынн 30-ни мал ферма-ларында тулар деп шилтирелген. Оң иштинде 16 бажынаарынн кол тудуу до-озулган, ам чүгө сонгаларын, рамаларын кылдыр арган.

Арткан тудугларын чайгы айларда бу-рун доозар дээр фермаларынн тудугла-рында колхоздуу малчынарларн тургу-сунган тудугжоларынн ийи бөлү ажил-дап турар. Олар чурттага бажынаары-биле мал кажааларын дегте тула турарлар.

Хаваннардан алган 7000 хаван оодурын шунтуу семирти азыраага тургускан болгаш чыл төнчүгүндө күргөсө эт ор-нууга дужааган. Ол совхозтун бир баш төүрү хаваннага 15,3 центнер хаван эбди оонашкан.

Бистиң областын колхозтарынн бол-гаш зооветеринариянын тускай эртемни-леринин соругалары болза, ыныг дунгужун төүрү хаваннардан хаван эбди алырынн ажилыг методун доо-доруан ажилдагы кинерин болур. Ол херекти келер үе-ге сонгаартпай, колхозтарда эки четип сайыраан 10 айларын кыс хаваннарын февраль, март айларда эдерижелеге кир-геш, июньнун төнчүгүндө төлүн ап, ийи ай болган соонда оодурынн нелеринде чаргаш, төрөөн хаваннарын семирти азы-раага тургузар болгаш хаван оодурынн 3—4 айлында семирти азыраага тургу-лаш чыл төнчүгүндө 7—8 айлыг чорда күргөсө саткан алышкынына дужаар ужураг.

Эйтке херектел семиртилген чоруда-рын ажил-агыга сумелерин чутула. Чүгө деген, эйтке семирти азыраалын үе-синде 1 кг немеледе деңизге 4,5—5 кг эге кем-челег чөм чарыгатынар, а чартык ча-гыл семиртилге үе-синде — 6,5—7,5 кг, чалыг семиртилге үе-синде — 7,5—8,5 кг эге кемчелег чөм чарыгатынар (1 эге кемчелег чөм чамаш талазы-биле кило-грамм сулага деңизер).

Илангыч хаван оодурынн чайгы ла-гер оодураарыга дорутурун экономика талазы-биле дык камалгалыг болур. Но-гаан чөмөр, ылангыч люцерна болгаш өскө-даа чөмөр хейде база хаван оодуры аргы агаралары чегре үргүзүп турган үе-синде оларга ине сүдү берейн, чарба-лааш хаймыдырган сулаагы сууа чөмөй ижиртип турган чедипшикенин өстүрүп болур.

Дунгужун төүрү хаваннарынн ажы-лаар болгаш хаван оодурынн чайгы ла-гер оодураарыга өстүрер чорук азыраага үндүр чарыгдаларын барык 3—4 ка-тап өвөздөдүр.

Семирти азырап турар хаваннарынн продуктуларын бедиринде улуг ак ха-ваннар Керемово хаваннарын-биле уксаалар аразынын хайнактаашкынын чорудар керек. Илангыч хайнактаашкындан алган хаван оодурын быжыг, шыдамык болгаш ошүчкө, семиринчел, дүн-хүнде немеледе деңизин улуг болур, а бир килограмм не-меледе деңизге 0,5—0,6 кг-дан өвөш эге кемчелег чөм чарыгатынар.

Эйтке семирти азыраарынн үе-синде тыкканын чидиртирин калбаа-биле ажил-дап керек. Чыг тыкканын үдүрлү доорлаш хей өвөс колцентраттар-биле холлаш бээр-ге анык кыс хаваннар хейу (дүн-хүнде 10—15 килограммны) чыр болгаш дүн-хүнде немеледе деңиз 600—700 грамм чедип турар болур. Семирти азыраага кар-тофельди ажилдаар болгаш колцентрат-тарынн бөдиринде аңгыда бир баш хаванга ситен далганын бүгү чыр чөмөйүн 10—15 хуузу кылдыр, чутайын 20—25 граммны чидиртири чутула.

Дунгужун төүрү хаваннарынн ооду-рыннан алыр хаван эбдин көвүдөдирде

кыжын болгаш часкаар кыжын төртүт-кен хаван оодурынн иштинден эң дээр-ге кыс хаваннарынн шилин алгаш, оларын дунгужун төртүтүгө белеткээр херек. Колхозта дунгужун төртүр хаваннар хей болган тулу-на хаван ажылы улам-на оругалыг болу бээр. Чижээ, эртен чы-лын Каз-Хем районуң «Кызыл туз» кол-хозунга хаваннарын сатканында кирер орулга 109 муң рубль болган, а бир кол кыс хаванга 4 муң ажыг рубль орулга оонашкан. Ол-ла районуң «Тилекеге» колхозунга хаван ажилында алган орул-га 95,6 муң рубль болган.

Баш бурунгаар санаашкыннар ёзуугар алдыга бистиң областын колхозтарынн хаван фермаларында 1956 чылда 18 муң баш барынын хаваннарын өстүрер. Оларын семирти азыраага тургусканын соонда колхозтар хой болгаш мичаарыг бода малдарынн орунга дык хей хаван эбдин күргөсө дужаар аргалыг болур. Илангыч Танды, Бин-Хем, Каз-Хем, Улуг-Хем районнарынн колхозтары 2-ден 3,8 муң баш чедир хаваннарын семирти азыраага тургузуп турар.

Хаваннарын семирти азыраарын организастватынга колхозтарынн хаван фер-маларынн ажилдагычтарынын материал-ды согуургалар бедирин барыкдаа-лаш, Воронежтин колхозтарынн «Бегер-ин» ёзуугар хаваннарын семирти азырап турар колхозчуларга туш-ашылдык немеле төлөвирин ажилдаар болгаш семирти азыраалар үндүргөн бир хаванын дигр деңизин 70 кг ажыг болза оң деңизинин 5 хуузу чедир, бир хаванын дигр дең-изин 70 кг чедир болза оң дигр деңиз-инин 3 хуузу чедир натуре төлөвирин берип турарын сумелеп турар.

Дунгужун төүрү хаваннарынн азырап турар колхозтарга немеле төлөвир кыл-дыр дунгужун төүрү бир хавандан 1 ор-тумаа-биле беш хаван оодурын алыр тур-гаш, оон ажыр алган дерт хаван ооду-рыннн бирээни бээр. Чижээ, дунгужун төүрү 10 хаваннарынн бирээнден-не 7 хаван оодурын алган болза, нити-на-биле төрөөн хаван бүрүзүгө оонаштыр беш хаван оодурыннн ажыр алганы 20 хаван оодуры болур болгаш ол хаваннар-ын азырап турар колхозчу 5 хаван ооду-рын алыр апар.

Хаван эбдин бүдүрерин көвүдөдирин айтырынн колхоз баштаар черлеринин хурдаларында, хаван фермаларында кол-хозчуларынн бүдүргө хуралдарында чу-гаалашар, хаван ажылын көгжүлөр та-лазы-биле толарай кемчелерин ал туру-рун чутула.

Хаван эбдин бүдүрерин көвүдөдирин дээр, семирти азыраалды болгаш хаван-нын баш санын өстүрүлгөн планын оонааларынн күсөдирин дээр хаван фер-маларынн, колхозчуларынн база кол-хозтарынн аразында социалисттиг чарык-ты ёзуугу организастват, чарыктын бот-тут үр-түннелдиг болурун хандылары чу-гула.

П. УШАКОВ.

областын көдөз ажыл-агый өргөлдөдирин мал ажылынын талазы-биле инспектор.

Хүлээлгезин

күүсөдир дээр

Эрэн районуң «Кызыл сыдыс» хо-уунун саанчымы эш Кундел Долаз — район иштинде дээр саанчыларынн бирээ-ли. Бо ажил-агыл чылында анаа быжыг-лаан 12 инектеринн бирээнден ортумаа-биле 1100 литр сүттү саап алыр дугайын-да алган хүзөөлгөн чедипшикенин күүс-дир дээр ол кызымак ажылдап турар. Оң ажаалгалында инектеринн 12 бызаалары менди. Саанчы хүлээлгезин күүсөткөн шаан, артылында 25 бызааларын ажаап до-руктурп турар.

Октябрь 1-ден июнь 1-ге чедир инек бүрүзүндө 774 литр сүттү ол саап алган, инектеринн шикшиин, чарбалаан тараа дээр ичкангаш немеледе чөмөр-биле ханды-рып турар. Инектеринн чайгы одарла-мышкынын организастватынган. Бо саан-чы сүт савалдарын көвүдөдир дээр болду-нар аргаларын херектел турар.

Н. ХЕРЕЛ.

З. САГААЧЫ.

В. А. БОЧКАРЕВ,
начальник

руда эргелелинің АТК-ының чолаачызы

Бодуниун «ЗНС-5» деп автомашинам-биле 130 муң километрин ортумак септатке чокка эрткен беш. Ол уениң түгүзүдэ оң-он муң литр кывар чүгүдү камнап алдым. Чүгүдэ бо чылын муң литр ажыг бенини камнап алдымга. Ондаар чүгүдэ-биле Абаканче база оң дедир беш катап чоругун беш. Бир эвес Тыванын бүтү чолачылары кывар чүгүдү камнап алар болза, олар Терек чүгүдэ оң-он муң рубльди бөөрдө, а кывар чүгүдү шунту чолачылар камнап ал болар.

Кывар чуудад камналгалыг чарыгдалыг каячаар чедий алхрыл? Мөн болза, савазиндан бензин карбураторда чедий бензин дамчыгчылларыг шугцерлеринг эки чышпыг дугалгынган хайгаарл турар мөн. Мянгамас болза, кывар чүүа төвтүп болур. Бензин савазынган багай дугалгынган краны бенз бензининг тектүүрн болдуруп болур. Ол тамыг-иза болза оон хөй бензин хорзар.

Үзеп-чаанкынче кичээнгей салыр. Багай үзеп-чаар чо-
рук дүрбүжүн, дегжин чоруур кезектерниц аажок элэринге
чедирер база кывар чүүдүн немелде чарыгалын болду-
рар.

Чоруур мурунда бүгү бедирлерни болгаш агрегаттарны хыпай турар мен. Күш дамчыткычынын, чортулга кезектеринин механизамнери болгаш тормозтарны, муруну дугуларнын тургузуун база машинанын чоруу эң-не чымчак болурун чедип алыры-биле шиннеларга алгарын бээмчыкыни таарыштырарын оролданып турар мен. Машинанын маңсаар оруу ырак болган тудум, автомобильдин чайганы-рынга өвөш күш чарыгдытынар, шимчедиячи одаар чүүдү камчыг чарыгдар.

Машина турган чериден бир дең-дески шимчеп үнөртө маңнаашкынын километр бүрүзүңгө дескиниглериниң саны өзөш болур. Кудулап бадар черге хей бензин чарыгдавас мен, хенертен тормозтаар чорукту болдурбайн турар мен.

Чолаачы бүрүз орууту болгаш маршруттуу оязагай чоруун эки билдир ужурулуг, ол чорук эн-не дүргөдөшмөниниң чүрүмүн шиалин алырынга арганы бээр. Чүбүтүг машина-биле 2 болгаш 3 скоростар-биле, а чүбүк чокта 3 болгаш 4 ско-

ростар-биле чорутур мен. Абакан чедир база он дедир келир санында 50 бөлгөш оюн-даа хей итир кывар чүүдү камнап ап турар мен.

Кывар чүүдү камнап алыр аргалар кызыгаар чок. Ажы-хересте чүткө чогадычыгыс бую-биле көөрү чүтүлгү, машина-нын аяк-кемынгалыгы ажыгаларын орадымыр херек. Биестин хүлээлөгөвисе болза, бүгү-дө курлаавырларын ажыгалга кии-рери болур, а ол чорук СЭКП-нин ХХ съездиниян салганы сорулгаларын чедипчиликке күтүсдир азынган биске бөр.

ОМАРЕНКО,
иниң әргелекчиси

мидер, үүрмек ведом-
парын тудары эрге-
азар. Ындыг хемчеглер
галыг ажыкты бээ-

Түрлөгөн машина-тракторлар эки дээрле-лөт ажалгытанын туурар, алар аваз тууралар, автоажык-агыллары, аналар АТК-ларга баар, аларды дыка өвөөзсөз. АТК-лар чаа машина-дөтөлөтөр. «ЗИС-35» обилалар келген. Авто-чикке такселлерин са-суу озулар чегин ойту-руу 20 автобустан, кызыл-Самагалдай, кызыл-Туран чы-р шугунарын ажи-р. Мянчанга 60 чылы-дан 2,8 катан хей пас-дык туур.

[illegible]

Моюн-биле бастын курлавыраары
төттүне бербес. Уагу перспектив
болза анаа куруг магнадыр чорукту у
казары, септелгенин шынарын экиди
чүгү сөөртүгезин улам найа төпчү
кууг чолаачы составының тонна-кило
бурзуг даш төлөвирин чурумчудары
зур.

Ам автоажыл-агмыллар чүь чоруду-
лары-биле керэже шалчир. Ийн т
ныи керээри болгаш графитер
маннадыр чорукту дыка эвээжет
чүь чүдүрениге болгаш дүжүр
үчүр турар үени кызыган. Ничаа-
бо дээрге баштайгы базымнар-дыр. Б
де чүь чорудукчулары-биле керэ ха
заалар кылдынган турарын чедип а
херек, ол чорук куруг маңадынышкын
дан чайлаар, сөөртүлгени бүрүн төчө
арган бээр. Мындыг байдалга бистер

кең чылга удур чүёк сөөртүлгезинин чээли 15 хуу улгаттырар база чүёк ылгазы 37 хуу бедидер бис.

СЭП-ийн ХХ съездийн шийтгэл
рингэ сөрж яргэн чолаачдын
гаш септөхүрнийн бүгү составы ад
беш чылдың бирги чымлын онза
ларын аадарын болгаш хуусаа бет
күсүсүл дөп дөү шийтгират.

Н. П. СИДЁЕВ,

дәшн демисежир болзувусса, күрүнеге кайы
хире камналганы бээривисти бодуңар бо-
лап көрүңер.

Сетгелдэрлэрчүүн маанилшынгийн уадырла чүүн херэгт? Мөн болза, шодууг хүү эвсэ чүве херек деп чугаазаар ийнэ мөн. Бүгднэ хүдэлтэвис: совет улус бисте кайгычкычтыг мамилаларын идэгтс берген деп түвснэ биллри болур. Олар чүнү берип шыдаарыл, оларын шүнтүзүз ажыглаар мен. Чорукка чоразм, элс келгт, бугу бедилдирн, быгылаашмыл-нарны эки көөр мен, үрдеген чердери до-роан эдер мен. Машина шуут эки ахма-даар деп чүбеге бугүзүрвон шаамда чорук-ка үмөс мен.

Чаз мылганы одиктер маңадыда оза кичаңтеңиңи дүргөн чоруп орғаш, охтун өжүрүш, чорупуруне база куауураңа шимчөөшкячте, шимчээшкяңиң дүргөөшкяңиңиң болаш орунун байдалдыан чан хамаарыштыр коробазла дамчыдыкычын шын тургузууне, тормостарын камны ажыгазыарычте салган мен. Температураның чүрүмүн шылтым сагып, шимчедикчиңиз нияриң, хэй аргилиншкяңиңиңиң болуубайа турам мен.

Менде мындыг дүрүм бар: 100 километр чорашп-ла доктаар мен. Ол канчуг ажыкты. Машинаны долгандыр көөр, быжылдашынын, дугуйларже басышынын көөр керек.

АТБ-ның дөвискээринден-даа, ол ышкыш
Абакандан-даа үнөрмннн мурнунда сонгу
мостуда болган дамчыдылга коробказынн
ынголлуун деннелн. ратнаторн сунгун.

Мен — хакас улустун отгу мен. Партия, совет улус мени естурген, адын хойжунун отгу мени автомашина чорударынага өзү реткен. Мээң күзүмн 1952 чылда боттан-ган. Мынаарда мейле «ЗИС-150» деп авто-мобилди хүлээп берген. Оң-биле 100 мушан эвээш эвес километрин капитал септеге чөлкө эртерини хүлээген мен. Мындыг сөөмүнү бершп, ону алдарын биле күтүсүрмини орашпаган мен. Бо-херекке Тывага мээң ужурашканын чыдыг сагын салыныктын болган кичээнгей мейлегу тугааган.

XX столетийн мунруу чарындын 200-төгж аразынн магнадышкыннын 250 муң километр чедир узалыр деп шийтпир-зөөн мөн. Хүлээлэгэйн хүүстэйн. Харин мөөн машинан техника талазы-биле эи байдалднн база мөөн сонгар ажылга-зынга ажырбае болган. Бичаарга мен сел-теге аразынн магнадышкыннын 250 муң километр чедир деп партига бо-гаш чазакта сөзүмүн берген мөн. 1956 чылдың июнь 1-ге чедир 221 муң кило-метрин арым. Чугле оовта чаз ийлиг техниктиг хандырлагынн чорутум. Бича-гаш бодумунн автомобиль-биле капи-тал селтеге чокка чүгө 250 муң кило-метрин авес, харин оон-даа хейнү эрте-римин долу идегел-биле медегел болтум мөн. Кызар чүдүүд кампан албан, рези-наынн нормадан дашкаар, аймадзырыннн хуусаазын узатпаан таварыган чов. Сел-теге аразынн магнадышкыннын узаты-рынга 30 алым муң рублудн Төрөөн чурт-ка кампан берген мөн.

Чолаачы бүрүзү ыңчаар ажылап бөлүр. Бир эвес бистер машиналарны септелгеге азаш кирзин угултуу ажылап түзүүн

орук дистанциясында орук мастери

Эртөн чымын бистиң учасгогубус орук чаагайжыдылгазынга белгү бергүзгүлери даш Ыеисек орунун эргезелиниң шилгир Кызыл тугун чаалап алган. Оз чорус бистерни чаа сезони улам эки белекенирин хүдээткен. Бистер учасгоке орук кылдырныа херектиң материалдарны баш бурунгаар сөөртүп алган бис.

Бо чылын майда чылым бээри билек-де Германовка дөңсээринде орутук кара жыгачында кырпикен бис. Оң муруту чарында тракторист аш Дементьев материалдарын орук дургаар таарыштыр сөөрткөн. Эрткен чылын ол ийги тракторист болуп турган, а ам боду тусый азындап, бодунуң хүзөлгезин эки өүүсүнд турар. Ол эээчтеде ийн норманы өүүсүнд турган.

Жаа шымыгынч черикшикчи Аяна Шүрүмчианын болгаш
Евдокия Солодованын бйтуу массазында дыка хамаарып
турар. Олар ол массаны хайындыр таламы-биле бай дур-
булгазылар, чогуур температураны чыгыс денелге туруп
турарлар. Бйтуу массазы таарыштык сөөртүргүне көздө
белен. Зрткен чылын массаны хайындырарына үзүктө-
лиштин билсе турган. Ону барымдаага, ая бистер ону
хайындыр бердөө бүгү сезонга сөөртүп чедирген бис.

Бо шоолуг уугуз эвес хемчег кара шывыгны айытканы ышкыш бүдүн чартык километрге эвес, харын ийн километрге кылыр арганы коллективке берген. Ай онзаалгазы ажыр күүсетинген. Ол участок ам удаваз ажыгалага кирер.

Бүгд айда беш километрге кара шыгыны кылып бис. Ол болза майга бодарга ийн чартын катан хай болу. Эрттен чылдың бүгү сезонунда кара шыгыны 9 километр черге кылган чорукту моон-биле кады өөренип көөр апар.

Бүгд айда салдыгын овалтагы күседир болзувуса, бистин участогувус Уениск оруунун талазы-биле бирги черин бозз катан чаалап алыр, ол болзз алдыгы беш чылдың фондунунга бистин салыштырманыыс болу.

Бо чылын шымчозыкыны эскиндери-биле орутуң доора тургузуда кайбарар, ээр черлерге айының чок бозуру-биле 60 демир-бетон чодак чагыларын тургузар бис. Оларын боттарыныс кылып турар бис. 50 хире чагы тургузарыныз белең.

СЭКП-нин XX съездин автомобилю орутарының тулуш-куну кайбартарының богаһы оларны кара шыың-биле әде чаартырын әрежек тугузда деп көргөн. Оз сорулганы бистин коллектив база күөсүңин турар.

_____

Будьтара эргелелнинн типографязы